

Akademija tehničko-umetničkih
strukovnih studija Beograd
Odsek Visoka škola
elektrotehnike i računarstva

Studijski program:
Ekološki inženjering
Predmet:
**Ekološka
regulativa**

dr Boban Cvetanović

Predavanje 3

UJEDINJENE NACIJE I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

II deo

3.1. MILENIJUMSKI CILJEVI RAZVOJA (MCR)

Na *Milenijumskom samitu* Ujedinjenih nacija koji je održan u Njujorku septembra 2000.godine, 189 šefova država, složilo se da se pozabave problemima u pogledu ljudskog razvoja putem skupa vremenski definisanih ciljeva poznatih pod nazivom
Milenijumski ciljevi razvoja

1. Iskorenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi
2. Postizanje univerzalnog osnovnog obrazovanja
3. Promovisanje jednakosti polova
4. Smanjenje smrtnosti kod dece
5. Poboljšanje zdravlja majki
6. Borba protiv HIV/side, malarije, i drugih oboljenja
7. Obezbeđenje ekološke održivosti
8. Stvaranje globalnog partnerstva za razvoj

Ciljevi uključuju **18 izvodljivih jasnih zadataka** koji je trebalo da budu zadovoljeni putem:

- (1) politika i programa u zemlji;
- (2) međunarodne pomoći i
- (3) angažovanosti građanskog društva.

Postizanje ovih zadataka trebalo je da bude ostvareno u periodu od 25 godina i to, od 1990. do 2015.

Jedan od osam osnovnih ciljeva je **osiguranje održivosti prirodne sredine**, koje treba realizovati putem tri zadatka:

- 1) *integriranjem principa održivog razvoja u politiku i programe država i okretanjem procesa propadanja prirodnih resursa u suprotnom smeru;*
- 2) *da se do 2015 prepolovi procenat ljudi bez održivog pristupa ispravnoj pijaćoj vodi i*
- 3) *postići značajno poboljšanje životnih uslova barem 100 miliona stanovnika sirotinjskih četvrti do 2020. godine*

3.2. JONANEZBURŠKA DEKLARACIJA

Na *Svetskom samitu o održivom razvoju* koji je održan u *Johanezburgu* 2002. godine, došlo se do zaključka da je deo napora UNEP-a i uopšte Ujedinjenih nacija u oblasti zaštite životne sredine ostao bez rezultata.

JOHANNESBURG SUMMIT 2002

WORLD SUMMIT ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT
26 AUGUST-4 SEPTEMBER 2002

Prvenstveni razlog tome je što najveći industrijski zagađivači sveta (SAD, Rusija i drugi) nisu prihvatili principe sadržane u predašnjim deklaracijama, ali i konvencijama, čime su umanjeni rezultati koje su na planu međunarodnog prava zaštite životne sredine nastojale da učine Ujedinjene nacije.

Ipak, i *Svetski samit o održivom razvoju u Johanezburgu*, potvrdio je ranija opredeljenja iz *Štokholmske i Rio deklaracije* kroz ***Johanesburšku deklaraciju o zdravlju i održivom razvoju***, koja je usvojena na ovoj Konferenciji.

U skladu sa ovom Deklaracijom, osnovne obaveze u odnosu na održivi razvoj su:

- (1) da se različitosti između različitih naroda i nacija iskoriste za konstruktivno partnerstvo radi postizanja zajedničkog cilja – održivog razvoja;
- (2) da se, putem odluka o ciljevima, vremenskom rasporedu i partnerstvu, na ubrzan način poboljša pristup osnovnim potrebama svima, kao što su čista voda, sanitarije, adekvatan smještaj, energija, briga o zdravlju, obezbjeđivanje hrane i zaštita biodiverziteta, te da se zajednički iznađu odgovarajući finansijski resursi za ostvarivanje ovih ciljeva;
- (3) da se raspoloživi resursi iskoriste za dobrobit čitavog čovečanstva;

- (4) da se posebna pažnja pokloni razvojnim potrebama malih ostrvskih država u razvoju i najmanje razvijenih zemalja;
 - (5) da vitalnu ulogu u održivom razvoju imaju domorodački narodi;
 - (6) da privatni sektor, uključujući i velike i male kompanije, imaju dužnost da daju doprinos razvoju pravedih i održivih zajednica i društva;
 - (7) da se ojača i unapredi upravljanje na svim nivoima u cilju efikasne
- Primene Agende 21 i Milenijumskih ciljeva razvoj

3.3. KONVENCIJE UN U OBLASTI ZŽS

Ulogu Ujedinjenih nacija u zaštiti životne sredine ne treba podceniti. Pored navedenih deklaracija i akcionih planova, Ujedinjene nacije su do danas usvojile ili obezbeđuju implementaciju čitavog niza **konvencija** u oblasti zaštitu životne sredine koje, **kao međunarodni ugovori**, imaju **obavezujuću pravnu snagu** za države koje su ih potpisale i ratifikovale.

3.3.1. Okvirna Konvencija Ujedinjenih nacija o promeni klime

Usvojena je i otvorena za potpisivanje u Njujorku
9. maja 1992. godine.

Uslov za stupanje na snagu ove Konvencije bio je deponovanje
najmanje 50 ratifikovanih potpisa, te je ova Konvencija stupila na
snagu 21. marta 1994. godine.

Do danas ju je potpisalo oko 180 država-članica Ujedinjenih nacija i
drugih ugovornih strana.

Strane-ugovornice, zabrinute činjenicom da je usled ljudskih aktivnosti došlo do značajnog povećanja koncentracije gasova koji izazivaju efekat staklene bašte u atmosferi, što je dovelo do dodatnog zagrevanje zemljine površine i atmosfere i postepeno prouzrokovalo klimatske promene koje nepovoljno utiču kako na prirodne ekosisteme tako i čovečanstvo uopšte, odlučno su stale na stanovište da zaštite klimatski sistem, kako za sadašnje, tako i za buduće generacije ljudi.

No, u duhu svog imena, ova konvencija daje samo **okvir (framework)** za rešavanje globalnog zagrevanja.

Krajnji cilj ove Konvencije, i svih sa njom povezanih pravnih dokumenata, je da se postigne, u skladu sa odredbama ove Konvencije, stabilizacija koncentracije gasova koji izazivaju efekat staklene bašte u atmosferi na nivo koji bi sprečavao opasne antropogene uticaje na klimatski sistem.

Konvencija **pravi razliku između razvijenih i nerazvijenih zemalja**, predviđajući dodatne obaveze za razvijene zemlje, kao na primer, da obezbede nove i dopunske izvore finansiranja za pokrivanje svih troškova zemalja u razvoju, u skladu sa obavezama nerazvijenih zemalja utvrđenih ovom Konvencijom.

Konvencijom je osnovana ***Konferencija strana.***

Konferencija strana je **najviši organ ove Konvencije**, redovno razmatra pitanja ostvarivanja Konvencije i bilo kojih odnosnih pravnih dokumenata koje može doneti Konferencija strana i, u granicama svog mandata, donosi odluke neophodne za podršku efikasnom ostvarivanju Konvencije

Konferencija strana, na svom redovnom zasedanju 1997. godine usvojila je ***Kjoto protokol***, kao jedan od najznačajnijih pratećih dokumenata ove Konvecije.

3.3.2. Kjoto protokol

Kjoto protokol iz 1997. godine, stupio je na snagu tek 2005. godine, a do danas ga je potpisalo preko 180 zemalja (183).

Protokol je stupio na snagu 16. februara 2005, devedeset dana pošto ga je ratifikovala Ruska Federacija, čime su ispunjenja oba uslova iz člana 25 – da ga prihvati bar 55 zemalja i da među njima budu sve one koje doprinose bar sa 55 odsto ispuštanja CO₂ u atmosferu.

Cilj Protokola je **zaustavljanje porasta temperature na planeti**, koja je izazvana emisijom štetnih gasova koji izazivaju efekat staklene bašte, jer globalno zagrevanje prethodi da izazove klimatske promene, kao što su suše, poplave, podizanje nivoa mora i nestanak hiljada biljnih i životinjskih vrsta do 2100. godine.

Kjoto protokol obavezuje 39 industrijskih zemalja koje su navedene u Aneksu I ***Okvirne Konvencije Ujedinjenih nacija o promeni klime***, da u prvom obavezujućem periodu od 2008. do 2012. smanje svoje ukupne emisije šest gasova koji izazivaju efekat staklene bašte (ugljen dioksid, metan, freon i dr.), za ukupno 5,2% u odnosu na nivo emisije iz 1990. godine.

Kako između zemalja-članica postoje razlike u ukupnom učešću u emisiji gasova, Protokolom je za svaku članicu posebno utvrđen različit stepen smanjenja, koji treba da dovede do željenog globalnog učinka.

Svaka zemlja ima svoje konkretne ciljeve – od osam odsto smanjenja za Evropsku uniju, sedam za SAD, šest za Japan, do nula za Rusku Federaciju.

Ogromna većina uglavnom nerazvijenih zemalja obavezna je da prati stanje i ne samo da nema nikakvu obavezu da smanjuje koncentracije, već može i da sa razvijenim zemljama trguje procentima emisija koje nije iskoristila.

KJOTO PROTOKOL I POJEDINE ZEMLJE EVROPSKE UNIJE

(Postavljeni ciljevi prema Kjoto protokolu za zemlje)

Zemlja	%
Austrija	-13
Danska	-21
Francuska	0
Grčka	+25
Italija	-6,5
Holandija	-6
Španija	+15
Velika Britanija	-12,5
Belgija	-7,5
Finska	0
Nemačka	-21
Irska	+13
Luksemburg	-28
Portugal	+27
Švedska	+4
EU	-8

Protokol takođe dozvoljava da neke zemlje, u određenom periodu, povećaju emisiju gasova.

Takav je slučaj sa Islandom, koji ima mogućnost da poveća emisiju gasova za čak 10% u odnosu na 1990. godinu usled izuzetno niskog zagađenja o kojima se vodilo računa u ovoj zemlji u prošlosti.

Srbija je ratifikovala Kjoto protokol tek u januaru 2008. godine.

Obzirom da pripada grupi zemalja u razvoju (ne- Aneks I države), za Republiku Srbiju nisu postojala kvantitativne obaveze smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte u prvom obavezujućem periodu.

Međutim, Republika Srbija ima sve obaveze u pogledu uspostavljanja i sprovođenja mera i aktivnosti za postizanje ciljeva Konvencije.

Kritičari Protokola, međutim, ukazuju da čak i da sve mere utvrđene Protokolom budu sprovedene, na globalnom nivou temperatura vazduha bi se smanjila za svega 0,1% do 2100. godine, što je gotovo zanemarljivo.

SAD su u odnosu na 1990. godinu svoje emisije, do 2012. čak podigle za 15,8 %, Kina za 47%, a Indija za 55%.

Evropska unija je kao celina smanjila emisije za 2,6 %, a najveći učinak imale su Velika Britanija sa 58,8 % smanjenja, Norveška sa 18,7 %, Nemačka 18,2% i Francuska 6,1%.

Statistike Ujedinjenih nacija pokazale su globalno smanjenje od pet procenata 2012. godine, ali većina ekologa smatra da je to zato što je početakom devedesetih došlo do značajnog gašenja industrije u Istočnoj Evropi.

Zbog toga je pokrenut drugi obavezujući period po Protokolu, kada je u decembru 2012. godine u Dohi, Katar, potpisan Amandman iz Dohe.

Tokom drugog obavezujućeg perioda, strane su se obavezale da će smanjiti emisije gasova sa efektom staklene bašte za najmanje 18 posto ispod nivoa iz 1990. godine tokom osmogodišnjeg perioda 2013 – 2020. godina.

Izmene iz Dohe još uvek nisu stupile na snagu.

Sa ciljem da se pomogne državama da dostignu svoje ciljne vrednosti emisije, i da se ohrabri privatni sektor i zemlje u razvoju da daju doprinos naporima za smanjenje emisija, protokolom su uvedena su tri tržišno zasnovana mehanizma – Međunarodno trgovanje emisijama, Zajedničko sprovođenje (JI) i Mehanizam čistog razvoja (CDM).

Na osnovu odredbi Protokola, Srbija kao ne- Aneks I država može da koristi samo Mehanizam čistog razvoja (CDM).

Preko Mehanizama čistog razvoja , industrijski razvijene zemlje investiraju u projekte koji doprinose održivom razvoju i smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte u zemljama u razvoju.

Ostvareni rezultati pripisuju razvijenim državama-investitorima!

Trgovina emisijama ugljen-dioksida, je mehanizam koji omogućava da države koje emituju manje gasova staklene bašte od predviđenih kvota, mogu da prodaju tzv. emisione kredite većim državama-zagađivačima.

Primena Kjoto protokola na primerima Evropske unije, SAD, i Rusije

Evropska unija

Evropska unija je od samog početka bila jedan od velikih pobornika Kjoto protokola.

Protokol je ratifikovan odlukom Saveta Ministara Evropske unije, koja je stupila na snagu 31. maja 2002. godine

Jednom od kasnijih direktiva sa kraja 2003. godine (*Council of 13. October 2003. establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC*), utvrđen je sistem trgovine emisijama na području Unije, kojim su obuhvaćene neke od najznačajnijih industrijskih oblasti: energetika, proizvodnja čelika, proizvodnja cementa, proizvodnja stakla, proizvodnja cigala, proizvodnja papira i druge.

Ova Direktiva je čak strožija od Kjoto protokola, jer je zahtevala da se emisija štetnih i opasnih gasova na području Unije smanji za 8% u odnosu na nivo iz 1990. godine do 2010. godine.

Ipak, implementacija Kjoto protokola u pojedinim zemljama EU nailazila je i na otpore, pre svega u Grčkoj, Španiji, Irskoj i Portugaliji, koje su daleko zaostajale za planiranim smanjenjem nivoa emisije štetnih gasova.

2. Sjedinjene Američke Države

SAD s druge strane, kao najveći svetski zagađivač, nisu ratifikovale protokol, pošto je tadašnji predsednik Džordž Buš ocenio da je to za SAD Isuviše skupo, te da su iz ciljeva protokola neopravdano isključene zemlje u razvoju (ova zamerka se najviše odnosila na Kinu i njenu emisiju CO₂)

Pravi razlozi, međutim, jesu pre svega ekonomski, jer SAD u industriji i danas pretežno koriste fosilna goriva čije sagorevanje stvara gasove koji izazivaju efekat staklene bašte, iza kojih stoje moćni industrijski lobiji (pri čemu ne treba zaboraviti da je realno zapadni svet istorijski najveći krivac za zagrevanje planete).

3. Rusija

Rusija, kao jedan od najvećih svetskih zagađivača, ratifikovala je *Kjoto protokol* krajem 2004. godine. Na taj način, Moskva je i formalno preuzela obaveze iz do sada najsloženijeg međunarodnog sporazuma o zaštiti životne sredine.

Ratifikacija sporazuma od strane Rusije bila je od ključnog značaja, jer bez toga Protokol iz Kjota formalno i nije mogao da stupi na snagu.

Moskva se nakon više godina predomislila i, za razliku od SAD, ratifikovala Protokol, po svemu sudeći zahvaljujući pritisku Evropske unije, koja odlučno podržava mere kojima bi se smanjilo emitovanje gasova koji izazivaju efekat staklene bašte.